

düşünce inceleme
araştırma

şahin apay

İki yeni Erich
Fromm çevirisi

- **Kendini Savunan İnsan Çev.: Necla Arat, Say Kitap Pazarlama Yayınları, İstanbul, Ekim 1982, 266 s.**
- **Psikanalizin Bunalımı: Freud, Marx ve Toplumsal Ruhbilim Üzerine Denemeler, Çev.: Bedirhan Üstün - Cengiz Güleç, Dost Kitabevi Yayınları, İstanbul, Kasım 1982, 220 s.**

Aydın ARITAN

Gectiğimiz günlerde yayımlanan iki yeni kitabı ile birlikte, Erich Fromm'un Türkçeye çevrilen kitaplarının sayısı tam 111 buldu. «Neden hep Erich Fromm?» diye sordüğümüzde, yayımcılar «İyi satıyor da ondan.» diyorlar. Okurların ise Fromm'u tercih nedenleri değişik. Kimi: «Fromm, tam böylesi bunalım ve geçiş dönemlerinin düşündürü» diyor. Kimileri ise: «Güzel şeylerden söz ediyor. İnsanlara umut veriyor.» diye ekliyorlar. Bazıları onu mistik düşünceleri için bazıları da sosyal psikoloji, psikanaliz ve sosyalizm üzerine olan görüşleri nedeniyle okuyorlar. Şöyle ya da böyle. Fromm şu sıralarda Türkiye'de en çok okunan ve en çok satan yabancı yazarlardan biri.

● **Necla Arat çevirisi**

Kendini Savunan İnsan Say Kitap Pazarlama yayınları arasında piyasaya çıktı. Say Kitap Pazarlama, asıl işi dağıtıcılık olan ve bu işin getirdiği pazarlama olanaklarından yararlanarak yayıncılığa da başlayan kuruluşlardan bir tanesi. Hızla bir çok kitap çıkaran Say'ın bu son kitabında da (diğerlerinde olduğu gibi), yayıncılık açısından bir çok eksikler ve özensizlikler dik kati çekiyor.

Kitabı açar açmaz, gözü müz kitabın özgün adını ve yazılış tarihini alıyor. Ama bulmak mümkün olmuyor. Daha sonra, kitabın özgün adının tamamen keyfi bir biçimde değiştirilmiş olduğunu görüyoruz. Fromm

1947 yılında yazdığı bu kitabına **Man for Himself: An Inquiry into the Psychology of Ethics** [Kendisi İçin İnsan. Ahlak Felsefesi Psikolojisi Üzerine Bir İnceleme] adını vermiş. Daha sonraki yıllarda başka dillere çevrilen bu kitaba, yine yazarının onayı ile **Psikanaliz ve Ahlak Felsefesi** adı verilmiş. Ama 11 dile çevrilen ve hep benzer adların konulduğu bu kitaba neden **Kendini Savunan İnsan** dendiği açıklanmıyor. Bu başlık, kitabın içeriğini okura yansıtmaktan uzak.

Kitabı karıştırmaya başladıkça, bu özensiz tutum daha da belirginleşiyor. Düzeltilmesi gereken bir çok yere raslanıyor. İmlâ kuralları ve işaretleri gibi şeylere pek dikkat edilmediğini kolaylıkla farketmek mümkün. Metni anlayabilmek için, kendi noktalamamızı kendimiz yapmak ve virgüllerle gereken yerlere yerleştirmek gereksinimi doğuyor.

Kitabı Türkçeye Necla Arat çevirmiş. Sayın Arat'ı (diğer yapıtlarının yanı sıra) yine bir Fromm çevirisinden ve adı yine değiştirilmiş olan **Yeni Bir İnsan, Yeni Bir Toplum**'dan tanıyoruz. Şimdi **Kendini Savunan İnsan** adlı çevirisini okuyoruz.

Özgün yapıtıla karşılaştığımızda, çevirinin tam metne bağlı kalınarak yapıldığını görüyoruz. Ama tıpatıp çeviri, ne yazık ki anlaşılır olmaya uzak düşmek tuzağına yakalanmış. Arat'ın kullandığı çapraşık dil ve kurduğu uzun cümleler metnin anlaşılmasını güçleştiriyor. Yabancı sözcüklerin yerlerine Türkçe olanlarını yerleştirmek, anlaşılır bir çeviri yapmaya yeterli olmuyor.

1941'de yazdığı **Özgürlükten Kaçış** adlı kitabından

sonra Fromm, tam altı yılını araştırma ve incelemele re vermiş. Sonuçta, toplumların sosyo-ekonomik yapıları ile insanın psikik özellikleri arasındaki ilişkileri çözümledikten sonra, Freud'un «Libido» teorisini geliştiren ve aşan bir karakter bilimine varmış. İşte 1947'de yayınlanan **Man for Himself**, bu çalışmaların bir ürünüdür. Fromm'un karakter bilimine getirdiği yeni boyut ve olayı ahlak felsefesi temellerine oturtması, bu kitabı Fromm'un baş yapıtlarından biri haline getirmiştir. Ne yazık ki, Fromm'un bu önemli yapıtı özensiz bir yayıncılık ve aceleyle getirilmiş bir çeviri ile değerinden çok şey yitirmiş.

● «Psikanalizin Bunalımı»

Özgün adı **The Crisis of Psychoanalysis: Essays on Freud, Marx and Social Psychology** olan **Psikanalizin Bunalımı: Freud, Marx ve Toplumsal Ruhbilim Üzerine Denemeler** ilk kez 1970 yılında yayımlanmış. Analitik sosyal psikolojisi konu alan bu kitap, Fromm'un bazı eski makale ve denemelerinin derlenmiş biçimidir. Ve daha az önemli kitaplarından biridir.

Kitabı Türkçeye Dr. T. Bedirhan Üstün ile Doç. Dr. Cengiz Güleç çevirmişler. Bu ikilinin, kitap ve çeviri üzerinde oldukça titiz ve kapsamlı bir çalışma yaptıkları hemen anlaşılıyor. Bazı kişisel dipnotlarla metne açıklık getirilmesi ve sona eklenen özgün sözlük, okuyucu açısından yararlı oluyor. Ne yazık ki ortaya rahat anlatılan ve Türkçesi güzel bir metin konabildiğini söylemek zor. Sözlükteki bazı açıklamaları anlayabilmek için, bir başka sözlük daha kullanmak gerekiyor.

● **Çeviride anlaşılabilirlik**

Kitabın yayına hazırlanmasında da özen gösterildiği söylenemez. Fromm'un Türkçeye çevrilen eserleri İstisnasız kusursuzluğu nasil beğeni topluyorsa, kitabın yayın tarihinin, özgün adının yanında belirtilmemiş oluşu da büyük bir eksiklik olarak dikkat çekiyor.

Erich Fromm, çok açık, basit ve rahat anlaşılır bir anlatım ve kolay bir dile sahip olmasıyla tanınmıştır. Onun bu özelliği eserlerinin yayılmasının başlıca nedenleri arasındadır. Böyle bir yazarın Türkçede zor anlaşılır hale getirilmesi üzücüdür.

Bizce çeviride amaç, okuyucuya bilmece çözdürmek değil, ona okuduğunu anlama olanaklarını vermek olmalıdır.

FROMM-Online